

СТАНОВИЩЕ

от доц. д-р Наталия Василева Киселова

по обявен конкурс за заемане на академична длъжност „доцент“ по професионално направление 3.6. Право (Наказателно право) в Юридически факултет на СУ „Св. Климент Охридски“, обявен в ДВ, бр. 24 от 17.03.2023 г.

I. Данни за кандидата в процедурата

1. Със заповед № РД 38-182 от 21.04.2023 г. на Ректора на Софийския университет „Св. Климент Охридски“ съм определена за член на научното жури на конкурс за заемане на академичната длъжност „доцент“ в Софийския университет по област на висше образование 3. Социални, стопански и правни науки, професионално направление 3.6. Право (Наказателно право), обявен за нуждите на катедра „Наказателноправни науки“ (НПН) на Юридическия факултет (ЮФ) на СУ. За участие в обявения в Държавен вестник бр. 24 от 17 март 2023 г. и в интернет- страницата на СУ конкурс са подадени документи от гл. ас. д-р Ива Димитрова Пушкарлова - единствен кандидат, преподавател в катедра „НПН“ в ЮФ на СУ. Всички документи и развитието на процедурата са в съответствие с изискванията на нормативните и университетските актове за развитие на академичния състав.

Главен асистент д-р Ива Пушкарлова е преподавател в Юридическия факултет на СУ „Св. Климент Охридски“ от 2007 г., първо като хоноруван, а от есента на същата година и като щатен преподавател. Кандидатката е завършила висшето си юридическо образование в Факултета (2002 г.) и по-късно е редовен докторант в катедра „Наказателноправни науки“ (2004-2008 г.). Доктор по Право от 2008 г. по научна специалност „Наказателно право“ с тема на дисертацията „Форми на организирана престъпна дейност“ (Диплома № 33214/25. 05. 2009 г.). Тя преминава последователно през академичните длъжности хоноруван асистент (2007 г.), старши асистент (2007 г.) и главен асистент (от 2010 г. до момента). При атестирането на академичния състав на Юридическия факултет в периода 2007 – 2022 г. е оценявана с отлични резултати.

Главен асистент д-р Ива Пушкарлова участва в дейността на Юридическия и други факултети на СУ „Св. Климент Охридски“. От март 2011 г. е преподавател по задължителна дисциплина „Наказателно право“ във Факултет „Полиция“ на Академията на МВР. Има участие като

експерт, анализатор и консултант в множество проекти на публични, неправителствени и международни организации, свързани с наказателноправната тематика.

Понастоящем кандидатът води семинарни занятия и / или лекции в специалностите „Право“, „Международни отношения“, магистърска програма „Международна сигурност“ в Юридическия факултет.

2. Наред с академичните си ангажименти гл. ас. д-р Ива Пушкарлова беше Председател на Комисията по помилването в Администрация на Президента (2012-2017).

3. В рамките на конкурса за заемане на академичната длъжност „доцент“ гл. ас. Пушкарлова е представила списък с всички публикации, списък с публикации, представени за участие в конкурса, авторска справка за приносите, справка за изпълнението на минималните национални изисквания по чл. 26 от ЗРАСРБ за научна област 3. Стопански, социални и правни науки Професионално направление 3.6 Право, и справки на цитиранията с пълно библиографско описание на цитираните и цитиращите публикации.

4. Познавам лично кандидатката. Почти по едно и също време сме учили във Факултета и сме започнали академичните си кариери. Работили сме заедно в Комисията по помилването в Администрация на президента.

Колегата Пушкарлова е толерантна в отношенията си с колегите, търпелива и раздаваща се в преподаването. Участва в популяризиране на наказателноправната наука сред студентите. Отличава се с продуктивност и с подчертана задълбоченост и теоретичност на изследванията си, която все по-рядко бива откривана в публикации на по-младите учени-юристи.

II. Научноизследователска дейност

1. Кандидатката в процедурата е предоставила за рецензиране:

1.1. Монографичен труд:

Помилването по българското наказателно право и в практиката на държавния глава. С.: Сиела, 2020, с. 407, ISBN:978-954-28-3245-4.

1.2. Девет научни статии и студии в областта на Наказателното право:

1. Отвлечането в съвкупност с други престъпления: проблеми на квалификацията и индивидуализацията в съдебната практика.

- Годишник на ЮФ на СУ, С.: УИ „Св. Климент Охридски“, 2021, том:87, с. 116-152, ISSN (print):0081-1866.
2. Серийната престъпност в България: криминологична характеристика и съдебна практика. Годишник на ЮФ на СУ, С.: УИ „С. Климент Охридски“, 2021, том 88, с. 104-134, ISSN (online): 0081–1866.
  3. Сроктът за възстановяване и размисъл, предоставен в международното и европейското право на пострадали от трафик на хора: европейската практика. Годишник на АМВР, С.: АМВР, 2020, №31, с. 67-105, ISBN: 1312-6415
  4. Морското пиратство като международно престъпление. Разграничение от сходни престъпления по националното наказателно право. Jus Romanum: Mare Nostrum, С.:УИ „Св. Климент Охридски“, 2021, с. 456-472, ISSN (online):2367-7007.
  5. Помилването в светското и Божието право: поглед към влиянието на християнската нравственост и доктрина върху въздаването на висша милост. Сборник „Право и религия“, С.:УИ „Св. Климент Охридски“, 2021, с. 347-360, ISBN:9789540751337
  6. Помилването в римскоправната традиция. Jus Romanum, С.: УИ „Св. Климент Охридски“, 2020, №2, с. 721-741, ISSN (online):2367-7007.
  7. Приспособяване на безсрочно наказание, наложено от чуждестранен съд, в процедури по трансфер на осъдени български граждани. Сборник: Научни четения на тема „Предвидимост на правото“, С.: УИ „Св. Климент Охридски“, 2021, с. 241-254, ISBN:9789540754789.
  8. Използване на наказателната репресия за превантивни и рефулативни цели: проблеми при наказателноправната защита на административни режими и дублиране на състави на административни нарушения и престъпления. Сборник „50 години Закон за административните нарушения и наказания - история, традиции, бъдеще, С.: УИ „Св. Климент Охридски“, 2020, с. 228-240, ISBN:9789540749754.
  9. Схеми на финансова и стопанска престъпност в Европа: българска съдебна практика. Сборник: Европейски перспективи за развитие на наказателното законодателство, С.: УИ „Св. Климент Охридски“, 2014, с. 96-110, ISBN: 9789540737225

Преподавателската и научната дейност на гл. ас. д-р Ива Пушкарлова отговарят на условията, предвидени в чл. 24 от Закона за развитието на академичния състав в Република България и на изискванията на Правилника за прилагане на ЗРАСРБ, както и на условията по чл. 105 от

Правилника за условията и реда за придобиване на научни степени и заемане на академични длъжности в СУ „Св. Климент Охридски”, за заемане на академичната длъжност „доцент“ в Юридическия факултет на СУ „Св. Климент Охридски“.

2. Изрично следва да бъдат отбелязани **основните научните приноси** в областта на Наказателното право, съдържащи се в монографичното изследване, представено като основен хабилитационен труд, „ Помилването по българското наказателно право и в практиката на държавния глава“:

2.1. Монографичният е третият в българската наказателноправна наука, посветен на помилването като правен институт. Алеко Константинов подготвя и защитава успешно хабилитационен труд на тема „Правото за помилване по повод на новия наказателен закон“ (1896) с цел да стане преподавател по уголовно право в Юридическия факултет на Софийския университет. Вторият юрист работил по темата е проф. Борис Велчев - Помилването по българското наказателно право. С.: Софи-Р, 2001, 255 с.

2.2. Монографичният труд предлага цялостна и систематизирана научно обоснована концепция за помилването, подчинена на единен принципен подход и съобразена с конституционната уредба и потребностите на практиката при дейността на колективния и едноличния държавен глава след 1945 г. С това в научната литература е създадена първата цялостна типология на решените случаи. Въведена е историческа периодизация на помилването, отчитаща както правната му уредба, така и особеностите на титуляря, на практиката и на правната среда. Очертана е еволюцията на помилването от изява на личната нравственост на държавния глава към правен институт, положен върху обективни стандарти за преценка и произнасяне. Поотделно и в тяхната взаимовръзка са изяснени факторите, които влияят на нормативния и практическия облик на помилването, като е изведена и защитена система от критерии за оценка на въздействието им.

2.3. Разработена и защитена е концепция за изключителност на помилването като правно средство за облекчаване / замяна / освобождаване от / на наказанието. Изградена е единна методика за разпознаване на изключителността при разнообразни фактически обстановки, демонстрирана като приложим стандарт с примери от практиката.

2.4. Защитена е класификация на видовете помилване според комплексен критерий, включващ отражението им върху наказателноизпълнителното правоотношение и съдимостта с оглед вида на наказанието. За всеки вид помилване е изведена система от минимални критерии и подходи, очертаваща стандарт за разпознаване на приложимост и оценка на основателността. Изградена е методика за сравняване на ефектите на отделните видове по отношение на сходни и разнообразни фактически обстановки, фактически и правни усложнения с оглед подбор на най-подходящия. Разработена е система от критерии за разграничаване на двата вида частично помилване. Опрощаването на част от остатъка е свързано с явлението „корекционен регрес“, което е защитено като типичен елемент от комплексно основание за приложение на този вид помилване.

2.5. Изцяло развит е институтът на помилването чрез замяна на доживотните наказания, въведен през 2006 г. за първи път след 1951 г. и поради това отсъстващ в научната литература. Аргументирана е тезата, че при този вид помилване правото на държавния глава е ограничено до замяна на наказанието само със следващото по-леко по вид наказание, като е изяснена границата с опрощаването, също конституционно правомощие на държавния глава.

2.6. Трудът допринася за концептуалното разделяне на помилването от амнистията като конституционни и наказателноправни институти и обогатяване на критериите, по които се определят приложните им полета. Изведени са практикувани видове ограничена амнистия, засягаща само елементи от наказателноизпълнителното правоотношение. Явлението „колективно помилване“, което не е нормативно познато у нас, е идентифицирано в практиката и очертано с признаците си (1998-1999).

2.7. Направени са предложения *de lege ferenda*, сред които могат да се отличат:

- преодоляване на нормативни празноти в областта на изпълнението на указите за помилване, особено когато наказанието не е свързано с лишаване от свобода;

- преодоляване на противоречивото конституционно решение за ограничаване на изборителните права само на лишените от свобода, но не и на доживотно осъдените, като тези ограничения отпаднат за всички осъдени лица поради несъвместимостта им с принципи на демократичната правова държава (чл. 42, ал. 1 от Конституцията);

- отмяна на безсрочното наказание „лишаване от правоуправление на МПС завинаги“ по чл. 342, ал. 4 от НК, което в момента подлежи единствено на помилване чрез опрощаване на остатъка поради противоречието му с принципи на наказателното право.

3. Приносни моменти в другите публикации, представени от кандидата, в процедурата, които съм групирала по свое усмотрение:

3.1. Относно помилването („Помилването в светското и Божието право: поглед към влиянието на християнската нравственост и доктрина върху въздаването на висша милост“. Сборник „Право и религия“, С.: УИ „Св. Кл. Охридски“, 2021, с. 347-360, ISBN:978-954-07-5133-7; „Помилването в римскоправната традиция“. JusRomanum, С.: УИ „Св. Климент Охридски“, 2020, № 2, с. 721-741, ISSN (online): 2367-7007)

В представените статии са анализирани историческите аспекти на института на помилването.

3.2. Фокус върху престъпността и други институти на наказателното право (студията „Серийната престъпност в България: криминологична характеристика и съдебна практика“. Годишник на ЮФ на СУ, С.: УИ „Св. Климент Охридски“, 2021, № 88, с. 104-134, ISSN: 0081-1866; статията „Схеми на финансова и стопанска престъпност в Европа: българска съдебна практика“. Сборник: Европейски перспективи за развитие на наказателното законодателство, С.: УИ „Св. Климент Охридски“, 2014, с. 96-110, ISBN: 978-954-07-3722-5; студията „Отвличането в съвкупност с други престъпления: проблеми на квалификацията и индивидуализацията в съдебната практика“. Годишник на ЮФ на СУ, С.: УИ „Св. Климент Охридски“, 2021, № 87, с. 116-152, ISSN:0081-1866; студията „Срокът за възстановяване и размисъл, предоставен в международното и европейското право на пострадали от трафик на хора: европейската практика“. Годишник на АМВР, С.: АМВР, 2020, №31, 67-105, ISBN: 1312-6415; статията „Морското пиратство като международно престъпление. Разграничение от сходни престъпления по националното наказателно право“. JusRomanum: Mare Nostrum, С.: УИ „Св. Климент Охридски“, 2021, с. 456-472, ISSN (online):2367-7007; статията „Приспособяване на безсрочно наказание, наложено от чуждестранен съд, в процедури по трансфер на осъдени български граждани“. Сборник: Научни четения на тема „Предвидимост на правото“, С.: УИ „Св. Климент Охридски“, 2021, ISBN:978-954-07-5478-9; статията „Използване на наказателната репресия за превантивни и рефулативни цели: проблеми при наказателноправната защита на административни режими и дублиране на

състави на административни нарушения и престъпления“. Сборник „50 години Закон за административните нарушения и наказания - история, традиции, бъдеще, С.: УИ „Св. Климент Охридски“, 2020, с. 228-240, ISBN:978-954-07-4975-4.)

Както представените статии и студии, така и други текстове на колежата Пушкарлова (които са представени като част от цялостното научно творчество) показват траен и задълбочен интерес към всички аспекти на теорията и практиката на наказателното право. Тезите на колежата се отличават с аргументираност и авторова позиция.

Ще си позволя да обърна внимание на един проблем, върху който работи авторката и който надхвърля тесните юридически среди - понятието „инфлация“ на наказателния закон, въведено от автора в друга студия, извън конкурсните. Инфлацията на наказателния закон е използвано в контекста на понятията свръхкриминализация и свръхпенализация. Свидетели сме на популистки уклон на поредица от легислатури и измамна представа, че увеличаването на наказанията за извършени престъпления е единственото лекарство за престъпността

4. Съгласно последните промени в ЗРАСРБ (изм., ДВ, бр. 30 от 2018 г., в сила от 04.05.2018 г.) констатирам научен принос в представените публикации, има оригиналност на идеи в представените по процедурата трудове, достоверност на представените от автора д-р Пушкарлова научни данни в публикациите.

5. Критични забележки и препоръки

Нямам сериозни забележки и препоръки, но бих препоръчала на автора да задълбочи сравнителните изследвания върху правото на помилване и правото на президента да опрощава несъбираеми държавни вземания.

Публикациите показват задълбоченост, добър юридически език и позиция като гражданин и юрист.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Документите и материалите, както и хабилитационният труд, представени от гл. ас. д-р Ива Димитрова Пушкарлова за участие в конкурс за заемане на академичната длъжност „доцент“ по Наказателно право отговарят на всички изисквания на Закона за развитие на академичния състав в Република България, Правилника за прилагане на ЗРАСРБ и

Правилника за условията и реда за придобиване на научни степени и заемане на академични длъжности в СУ „Св. Климент Охридски“. В тях се съдържат научни приноси, които са публикувани в представената монография, в списания (вкл. и електронни) и научни сборници. Теоретичните му разработки имат и практическа приложимост. Научната и преподавателската квалификация на д-р Пушкарова са несъмнени. Въз основа на това намирам за основателно да дам своята **положителна оценка** и уверено да препоръчам на Научното жури да изготви доклад-предложение до Факултетния съвет на ЮФ на СУ за избор на гл. ас. д-р Ива Димитрова Пушкарова на академичната длъжност „доцент“ на Софийския университет „Св. Климент Охридски“ по област на висше образование 3.социални, стопански и правни науки, професионално направление 3.6 Право (Наказателно право).

29 май 2023 г.

доц. д-р Наталия Василева Киселова